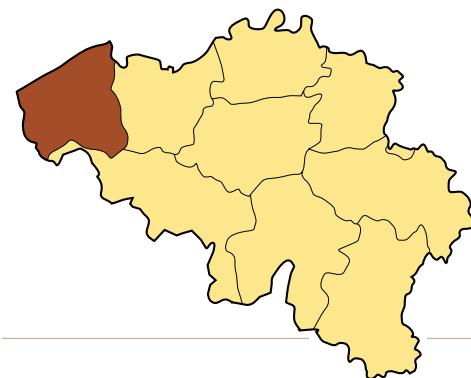

West-Vlaanderen

De nauwe populatie met dieren van het roodras liet in West-Vlaanderen weinig mogelijkheden voor selectie open. Vroeger dan in de overige provincies kruisten de plaatselijke fokkers in met andere rassen.

'Eigelijk waren we tot de jaren tachtig in de fokkerij bezig zoals amateurs zonder grote middelen.' André Brutsaert, voormalig foktechnisch medewerker bij de VRV, vindt er geen doekjes om wanneer hij over de West-Vlaamse en Vlaamse veeverbetering praat. 'Met de oprichting van een overkoepelende fokkerijorganisatie in Vlaanderen, met name de VRV, kwamen er gelijke methoden en middelen in de fokkerij ter beschikking als in het buitenland. Pas vanaf dat moment konden de milieu-effecten of omgevingsinvloeden uitgesloten worden, wat positieve gevolgen met zich meebracht voor de fokkerij.'

De veeteeltactiviteiten in de provincie West-Vlaanderen kwamen in de loop van de voorbije eeuw slechts traag op gang. Tot voor de Tweede Wereldoorlog stonden de toenmalige veeverbeteringsorganisaties voor de melkproductievererving vooral op de genetisch weinig betrouwbare stiermoederproductie. Omdat tot 1945 in West-Vlaanderen slechts 1000 koeien onder melkcontrole stonden, was de populatie stiermoeders aan de kleine kant, wat een verregaande selectie in de weg stond.

Pas na de Tweede Wereldoorlog namen de stamboekwerking en de melkcontrole in sterke mate toe. Het aantal gekeurde stieren liep op tot gemiddeld 1000 per jaar, terwijl het aantal coöperatieve stierenhouders, dat in 1945 slechts 25 bedroeg, in vijf jaar tijd verdrievoudigde. Door het snel stijgende succes en de start van de kunstmatige inseminatie eind jaren veertig, werd in 1953 in Lichtervelde de Provinciale Vereniging voor KI van West-Vlaanderen opgericht. Vanaf 1962 verhuisden deze activiteiten naar Loppem.

West-Vlaanderen in cijfers

melkkoeien in 2002: 95.127
 totaal aantal leden: 3502
 melkcontrolekoeien in 2001: 47.948
 aantal leden melkcontrole: 1284
 aantal leden vleesvee: 1544
 gemiddelde 305-dagenproductie 2001:
 36 305 7260 4,09 3,30

Hoogste bedrijf 2002:

G. en H. Van Reybrouck, Kortemark
 30 4.02 400 352 11.489 4,66 3,56 945
 Hoogste producente 2002: Nikita (v. Pigeonwood), Willy Tomme, Waregem
 5.11 448 433 18.180 4,79 3,64 1533
 Hoogstgepunte koe 2002:
 Nady (v. Astre), 92 punten van Stephan Cuvelier, Poperinge

Vroegste kruisingsprogramma

Met de opgang van de fokkerij en selectie profileerden de West-Vlaamse fokkers van het rode ras zich langzamerhand tot echte exterieurliefhebbers. Alsof het gisteren was, herinnert Brutsaert zich de landbouwtentoonstellingen in Parijs begin jaren zestig waar ook de dieren van het rode ras vertegenwoordigd waren. 'Onze dieren blonken op die prijskampen echt uit. De West-Vlaamse fokkers waren op exterieurgebied goed bezig en bleken meesters te zijn in het fokken van prachtige exterieurdieren.'

Tegen half jaren zestig steeg de levensstandaard van de bevolking, waardoor het vleesverbruik sterk toenam. De hoge vraag naar kwaliteitsrundvlees had in West-Vlaanderen een onvermijdelijke invloed op de selectie, die daardoor meer en

Het veeteeltcentrum gevestigd te Loppem

meer in vleesrichting evolueerde. 'Het ras veranderde van het zogenaamde melkveestype naar een vleesmelktype. Daardoor ging de melkproductie achteruit, terwijl ondertussen de geboorteproblemen stilaan toenamen', benadrukt Brutsaert. 'Vanaf dat moment is er sprake van een stille achteruitgang.' Daarnaast had de stijgende mechanisatie en specialisatie ook in de melkveehouderij verregaande gevolgen. Op fokkerijgebied ontstonden tal van nieuwe inzichten. Zo werd onder andere steeds meer belang gehecht aan fokwaardebepaling en de programma's om die te verwezenlijken. Voor de kleine en steeds verder slinkende populatie met een lage actieve deelname aan veeverbeteringsactiviteiten en een laag productieniveau was het echter moeilijk om genetisch vooruit te raken.

Het roodras van West-Vlaanderen

Kort na het oprichten van het provinciaal verbond der veeweeksyndicaten, het officiële instrument voor de stamboekregistratie, ontstond in West-Vlaanderen tussen de twee wereldoorlogen een periode van zoeken naar een nieuw ras. Uit een veelkleurige mengeling van lokaal vee die na de verwoesting van het rundveebestand tijdens de Eerste Wereldoorlog overbleef, richtten de West-Vlaamse fokkers het stamboek van het Rood Vlaams Ras op. Daarbij opteerden ze voor een typisch dubbeldoelras met een uniform rood haarkleed, met voorkeur voor donkerrood, waarop ze slechts enkele witte vlekken op de kop, buik of uier duldden. De eerste provinciale prijskamp die in 1925 op West-Vlaams grondgebied plaatsvond, had tot voornaamste doel het standaardtype van het ras vast te stellen. Met beperkte middelen vatten de West-Vlaamse fokkers na de beëindiging van de Tweede Wereldoorlog de selectie naar dat tweedoeilig type aan. In deze aanvangsfase ging vooral aandacht uit naar de verbetering van de uiterlijke kenmerken. Ook de kleur vormde een belangrijk element in de fokkerij, terwijl op uivorm helemaal niet werd geselecteerd. Als gevolg van deze exterieurgerichte fokkerij behaalden de West-Vlaamse fokkers in 1947 en 1949 de hoogste titels en trofeeën op de nationale kampioenschappen te Brussel.

Zertha van 't Polderhof, vertegenwoordigster van het roodras

Net zoals in de overige Vlaamse provincies was ook in West-Vlaanderen het voorkomen van het ras duidelijk afgebakend. Alle zaken met betrekking tot fokkerij en selectie werden zeer sterk in handen gehouden door de politiek, de ministeries en de fokkerijverenigingen. Op die manier bestond het rundveebestand in West-Vlaanderen hoofdzakelijk uit dieren van het rode ras. Toch waren daarop enkele uitzonderingen. Zo bevonden zich in het noordelijke deel van de provincie, naast de streek van Brugge, waar het

zwartbont overheerste, een aantal eilandjes met gedoogde zwartbontfokkerij in de rest van de provincie. Als gevolg van een steeds sterkere specialisatie ontwikkelden de oorspronkelijke dubbeldoeldieren zich in de loop van de tijd in twee richtingen. Uiteindelijk kende het ras een splitsing in een meer melkras en een zuiver vleesras, een evolutie die door de komst van meer gespecialiseerde rassen vrij snel achterhaald was.

Dat vormde meteen de hoofdreden voor de kruisingen die vanaf 1967 werden gestart met de invoer van 33 drachtige vaarzen van het rode Deense melkras. Brutsaert: 'Uit de kruising van deze Deense vaarzen met stieren van het rode ras werden uiteindelijk drie zonen beperkt inge-

zet. Ondanks het duidelijk hogere productieniveau van de ingevoerde vaarzen ten opzichte van de West-Vlaamse tijdsgenotes, bleven de resultaten van hun zonen jammer genoeg beneden de verwachtingen.' Ook de kruisingen met ingevoerd sperma van de best verervende Deense

stieren brachten geen opmerkelijke resultaten met zich mee, wat deels veroorzaakt werd door de geringe inzet van deze stieren.

Op aandringen van enkele roodveefokkers startte de provinciale veeteeltvereniging vervolgens met kruisingsproeven met rode Holsteinstieren. De succesvolle resultaten op het vlak van melkproductie leidden ertoe dat vanaf 1975 de invoer van sperma en stieren van het Duits roodbont en rood-Holsteinras steeg. Reden voor deze toename was vooral de moeizame productiviteitsverhoging binnen de eigen roodveepopulatie en de beperktheid van middelen om dat op eigen benen te kunnen verwezenlijken.

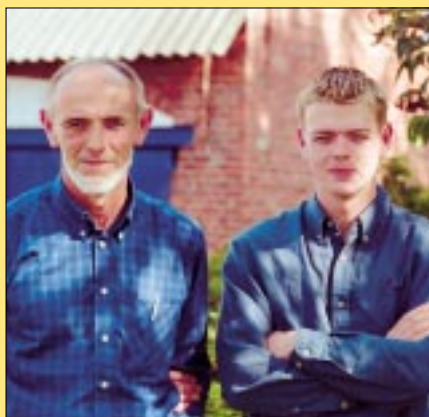
Nauwe populatiebasis roodras leidde tot vroege kruisingsproeven

West-Vlaanderen op zoek

Jerseyinvloed zorgt voor sterke en harde koeien bij Albert en Mario Neyt

De roodbruine gloed in het haarkleed van een paar koeien verraaft de Jersey-invloed in de stal van Albert (55) en Mario (25) Neyt uit het West-Vlaamse Oedelem. 'De vorige eigenaar van onze koeien kruiste een paar keer in met Jerseystieren', verklaart Albert, klaarblijkelijk tevreden over de prestaties van de kruisingsproducten. 'We hebben de indruk dat die toch wat sterkere en hardere koeien geven. De koeien met 12,5 en 25 procent Jerseybloedvoering zijn het hardst. Die met 50 procent Jerseybloed scoren dan weer lager in de melkproductie.' Kruisen zouden ze zelf, voorlopig althans, niet meer doen. Toch klinkt het verzekerd: 'Het is wel goed dat die invloed erin zit.'

Al meer dan dertig jaar geleden koos Albert Neyt, bij het opstarten van het oorspronkelijk gemengde bedrijf, ervoor om de weg van de specialisatie in te slaan. 'We bouwden onmiddellijk een nieuwe stal voor 56 melkkoeien', verduidelijkt hij. De specialisatie van het bedrijf bracht nog andere verschuivingen teweeg. De melkveestapel van het rode ras ruimde langzamerhand plaats in voor koeien met een modernere zwartbonte bloedvoering. Zo deden onder invloed van de Holsteinisatie eind jaren zeventig de eerste Hollandse zwartbonte vaarzen hun intrede in de stal, terwijl het overgrote deel van de veestapel werd ingekruist met zwartbonte stieren. Een van de eerste die daarbij gebruikt werd, was Harrisburg Gay Ideal, later gevolgd door stieren als Vervy, Seekönig, Jemini, Egon en Sexation. Als gevolg van de evolutie op het groeiende be-

Albert en Mario Neyt: 'We trachten nu vooral de gehalten erin te houden'

drijf steeg de oorspronkelijke melkproductie met de inbreng van het zwartbontbloed ongeveer 3000 kg melk per koe zonder onderbreken tot begin jaren negentig. 'Toen de melkgift jaar na jaar muurvast bleef zitten op ongeveer 8500 kg begonnen we te zoeken naar de oorzaken, vooral omdat bij andere veehouders uit de streek de veestapel wel nog verder evolueerde', klinkt het bij Albert. 'Uiteindelijk dachten we dat de huisvesting van de dieren de reden was voor de stagnering. Het kon haast aan niets anders liggen.' Met de oprichting van het vaderzoonbedrijf besloten Albert en Mario om een nieuwe stal te bouwen met veel ruimte en comfort voor de koeien. BSE stak echter een stokje voor de ingebruikname van de nieuwe ligboxenstal: nog voor deze was afgewerkt, werden alle koeien opgeruimd.

Ondanks deze grote tegenslag bleven vader en zoon Neyt niet bij de pakken zitten: al na veertien dagen kochten ze nieuwe koeien bij een Groningse melkveehouder die plannen had om te emigreren naar Canada. 'In totaal is toen gedurende zes weken niet gemolken', geeft Mario aan. 'Om goed te kunnen starten wilden we namelijk eerst de stal volledig afwerken. Daarom was het ook goed dat we geen jongvee aangekocht hebben. Op die manier hadden we alle tijd om met de koeien bezig te zijn. Maar goed ook, want in het begin hadden we onze handen vol aan de koeien.'

Met de komst van een nieuwe veestapel werd ook wat de fokkerij betreft een andere weg ingeslagen. 'Waar vroeger het fokkerijdoel meer gericht was op type en exterieur, letten we daar nu minder op. Een van de redenen was omdat we zagen dat dieren doorgefokt op type vaak wat breedte in de voorhand missen', illustreert Mario. 'Nu willen we vooral trachten de gehalten erin te houden. Maar ook aan functionaliteit hechten we veel belang: we proberen te fokken op dieren die lang meegaan.' Tegenwoordig insemineren vader en zoon Neyt hun melkveestapel, waarin Sunny Boy, Lord Lily, Lava, Tornado en Celsius het belangrijkste vaderbeeld vormen, vooral met sperma van de stieren Sierra, Cello, Webster, Dustin, Jocko Besne en Jesther.

Inmiddels zijn de ruim 60 koeien op het bedrijf goed op dreef en realiseren ze een melkproductie van 9535 kg melk met 4,49 % vet en 3,57 % eiwit over 348 lactatiedagen. Het gemengde rantsoen dat de koeien van de nodige productiekraft voorziet, bevat naast traditionele bestanddelen als maïs, perspulp en gras, ook soja, melasse en gisten. De toevoeging van de twee laatstgenoemde producten gebeurde het voorbije jaar om het de dieren wat makkelijker te maken tijdens de aanpassing. 'Met de melasse neemt de smakelijkheid toe. Ik denk dat bij het weglaten van de melasse de voeropname zeker met een kilo droge stof daalt', verduidelijkt Mario, duidelijk de voerspecialist op het bedrijf. 'De gisten dienen ter ondersteuning van de vertering.' In de zomer krijgen de koeien naast het voer in de stal ook nog beperkt toegang tot de weiden. 'Dit jaar gingen ze voor de eerste keer enkel overdag naar buiten. Intussen gaan ze 's nachts weer naar buiten omdat de grasopname te laag was', verklaart Mario. 'Misschien gaan ze dit weideseizoen toch opnieuw de ganse dag naar buiten.'

Stalfavoriete Ruga (v. Rudolph)

Productie: 3,08 203 9250 4,20 3,27 LW 132 I.I.

Ekimos van het Zwaluwnest en Artist van de Potinghe

Met de splitsing van het rode dubbeldoelras in een vlees- en een melktype ging de selectie eveneens twee richtingen uit. Zo vonden vanaf 1979 stierenkeuringen plaats voor dieren die enkel en alleen tot de productie van vlees dienden. Een van de typevoorbeelden in de fokkerij van de vleesrichting was de stier Ekimos van het Zwaluwnest, gefokt door veehouder Herman Dehaemers uit Gistel. De stier was het resultaat van een succesvolle combinatie van de stier Ademaar van het Plataanhof met een koe die in

het bezit was van een veelbetekenende naam: 'Dikke koe'. Opvallend aan deze stier was dat hij niet alleen binnen het ras is gebruikt, maar daarnaast ook kansen kreeg in het Nederlandse verbeterd roodbont.

Nog heel wat andere bekende namen duiken op bij het doorzoeken van de West-Vlaamse archieven over de ingezette stieren binnen het rode dubbeldoelras. Naast de zuivere rode stier Monty van de Kortewilde van de gebroeders Claerebout uit Houtem nabij Leper kunnen onder andere ook de

eerste kruisingsstieren zoals David ter Wallenhove (v. Romandale Regal-Red) van fokker Robert Catryse uit Leffinge en Artist van de Potinghe (v. Baumgartner Firestar) van Michel Debyser uit Westvleteren tot de meer betekenisvolle stiernamen in de provincie gerekend worden. Vooral deze laatste twee stieren hadden een duidelijke invloed op de evolutie van het ras in de meer gespecialiseerde melkrichting en brachten al een duidelijke stijging van de melkproductie teweeg.

Ekimos van het Zwaluwnest, voorbeeldstier van het rode vleestype die ook in Nederland kansen kreeg

Artist van de Potinghe (v. Firestar), één van de succesvol ingezette kruisingsstieren

Gaby Maes: 'Selectie betekende vroeger een enorm surplus'

Vlees- en melktype

Uiteindelijk was het niet door de komst van het quotum dat het dubbeldoelras achteruitgang kende, denkt Gaby Maes, zelfveehouder en bovendien lange tijd actief binnen de provinciale veeteelstructuren. 'De achteruitgang van het ras gebeurde al veel vroeger door de steeds nauwere populatie. Door de kleine populatie steeg de kans op inteelt, waardoor de fokkerijorganisaties genoodzaakt waren om naar alternatieven te zoeken. Omdat de kruising met Holstein erg goed meeviel, werd langzamerhand in die richting verder gegaan.' Naar zijn mening lag veel-

eer de stijgende vraag naar vlees aan de basis van de teruggang van het ras. 'Toch is na al die jaren een harde kern roodfokkers blijven bestaan.'

Opvallend binnen het rode ras was de evolutie naar het zuivere vleestype. Zo gebeurde in de loop van de jaren tachtig een afscheiding van het zuiver vleesras. 'Door de komst van de sterker beveesde dieren van het witblauwas was deze ontwikkeling vrij snel achterhaald. Eigenlijk bracht de komst van het zwartbont Holstein hetzelfde teweeg bij het melktype.' Later speelde ook het management een rol bij de verdere evolutie. Door de komst van onder andere gespecialiseerdere voeding, zoals voordroogkuil en maïs, ontstond begin jaren zeventig de mogelijkheid tot een betere bedrijfsvoering, een evolutie die leidde tot een sterke vooruitgang op de melkveebedrijven. Vooral in de omgeving van het Brugse bevond zich een iets meer gespecialiseerde melkstreek met doorgaans grotere bedrijven, waar de veehouders sneller dan in de overige streken overschakelden op zwartbont Holstein. Vandaaruit dijde de zwartbontinvloed langzaam uit over de volledige provincie. 'Mensen die niet mee wilden of mee kon-

André Brutsaert: 'West-Vlamingen waren meesters in exterieurfokkerij'

den met deze evolutie, schakelden over naar vleesvee of varkens. De komst van het quotum maakte de splitsing enkel nog duidelijker', haalt Maes aan, terwijl hij benadrukt dat het ook een moeilijke evolutie was. 'In die periode kenden de keuringen een enorme teugval. Selectie betekende vroeger immers een enorm surplus. Nu niet meer, want wie zich echt richt op de productie van melk interesseert zich niet meer of toch duidelijk minder voor de prijsskampen.'

Annelies Debergh